

Roll Number

INDIAN SCHOOL MUSCAT
SECOND PRE-BOARD EXAMINATION
SANSKRIT

SET B

CLASS: X

Sub. Code: 122

Time Allotted: 3 Hrs

15.4.2021

Max. Marks: 80

General Instructions:

निर्देशः

सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः

प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया
उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि

खण्डः - क

- I. अधोलिखित पदानां सन्धिं अथवा विच्छेदं कुरुत् । (केवलं प्रश्नचतुष्यम्) 4X1=4
- (अ) वेपथु+अधिकः (आ) वेपथुच+अधिकः (इ) वेपथुः+च+अधिकः (ई) वेपुः+चाधिकः
- II. वृद्धस्य वाण्याम् वेपथुश्चाधिकः भवति ।
(अ) जगद्+माता (आ) जगति+माता (इ) जगत्+माता (ई) जगता + माता
- III. कानु हानिः+ततो अधिका ।
(अ) हानि ततो (आ) हानिस्ततो (इ) हानिर्ततो (ई) हानिततो
- IV. मेघं दृष्ट्वा मयूरः+नृत्यति ।
(अ) मयूरो नृत्यति (ब) मयूर नृत्यति (स) मयूरनृत्यति (ई) मयूरोनृत्यति

- V. यदिच्छसि तदुच्यताम् ।
 (अ) यदि+इच्छसि (ब) यत्+इच्छसि (स) यत+इच्छसि (ई) यद् + इच्छसि
2. अधोलिखित पदानां समासं अथवा विग्रहं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत् । 4X1=4
 (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)
- I. गुरुपदेशः शिष्यस्य कल्याणाय भवति ।
 (अ) गुरुणा उपदेशः (आ) गुरोः उपदेशः (इ) गुरुः उपदेशः (ई) गुरस्य उपदेशस्य
- II. क्रीडाप्रवीणः छात्रः पदकम् जयति ।
 (अ) क्रीडायाम् प्रवीणः (आ) क्रीडाम् प्रवीणः (इ) क्रीडायाः प्रवीणः (ई) क्रीडा प्रवीणः
- III. सः रथस्य पश्चात् धावति ।
 (अ) अनुरथम् (आ) उपरथम् (इ) रथपश्चात् (ई) अधिरथम्
- IV. मयूरः च शुकः च मृगी च मित्राणि सन्ति ।
 (अ) मयूरशुकमृग्यः (आ) मयूरशुकमृगी (इ) मयूरशुकमृगाः (ई) मयूरमृग्यः
- V. विदग्धमविदग्धं वा निर्दोषम् परिपच्यते ।
 (अ) दोषं अनतिक्रम्य (आ) दोषस्य अभावः (इ) दोषेण सहितम् (ई) दोषस्य पश्चात्
3. रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत् । 4X1=4
 (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)
- I. श्रद्धावान् लभते ज्ञानम् ।
 (अ) श्रद्धा+क्तवतु (आ) श्रद्धा+मतुप् (इ) श्रद्धा+वतुप् (ई) श्रद्ध + मतुप्
- II. कुलटा कुलस्य नाशिका भवति ।
 (अ) नाशक+टाप् (आ) नाशिक+टाप् (इ) नाशक+इका (ई) नाशिका + टाप्
- III. आचार्या अपि तान् आह्यति ।
 (अ) आचार्या + टाप् (आ) आचार्य + टाप् (इ) आचार्यः+टाप् (ई) आचार् + टाप्
- IV. उत्तमा शिक्षक+टाप् पाठ्यति ।
 (अ) शिक्षिका (आ) शिक्षिक (इ) शिक्षका (ई) शिक्षीका

V. ताः नार्यः मनसा बल+मतुप सन्ति ।

- (अ) बलवन्तः (आ) बलवती (इ) बलवान् (ई) बलवत्यः

4. अधोलिखित संवादं वाच्यानुसारं विकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं लिखत ।

3X1=3

माता – पुत्रि बहिः के आगच्छन्ति?

पुत्री - मातः बहिः भिक्षुकैः ----- ।

- (अ) आगम्यन्ते (आ) आगच्छन्ति (इ) आगम्यते (ई) आगच्छति

रामः – किं ते भोजनं याचन्ते ?

पुत्री - मातः ----- भोजनं न याच्यते ।

- (अ) तैः (आ) तेन (इ) ताभिः (ई) तान्

माता - तहिं भिक्षुकाः किं वाञ्छन्ति ?

पुत्री - मातः भिक्षुकैः ----- न वाच्यन्ते ।

- (अ) वस्त्रम् (आ) वस्त्राणि (इ) वस्त्राः (ई) वास्त्राणि
(अथवा)

I. वयं ग्रामं गच्छामः ।

II. तेन कार्यालयः गम्यते ।

III. त्वं पत्राणि लिखसि ।

5. प्रदत्तविकल्पेभ्यः समुचितकालवाचकपदं चिनुत ।

4X1=4

I. रमेशः 12.45 ----- वादने पुस्तकालयं गच्छति ।

- (अ) सपाद द्वादश (आ) सपाद एक (इ) पादोन एक (ई) पादोन द्वादश

II. सः तत्र 12.30 ----- वादने पर्यन्तं पठति ।

- (अ) द्वादश (आ) सपाद द्वादश (इ) पादोन द्वादश (ई) सार्ध द्वादश

III. दिनेशः सायं 6.15-----वादने दूरदर्शनं पश्यति ।

- (अ) षट् (आ) सपाद षट् (इ) पादोन सप्त (ई) सार्ध षट्

IV. सः 8.00----- वादने अल्पाहारं खादति ।

- (अ) अष्ट (आ) अष्टौ (इ) अष्टै (ई) अष्टा

6. वाक्यानुसारं उचित अव्ययपदं चिनुत् । (केवलं प्रश्नत्रयम्) $3 \times 1 = 3$
- I. सः----- ग्रामं गच्छति ।
 (अ) ह्यः (आ) कुत्र (इ) श्वः (ई) अधुना
- II. ----- सुवृष्टिः भवति ----- कृषकाः नन्दन्ति ।
 (अ) यथा-तथा (आ) यः - सः (इ) यदा - तदा (ई) यदा - कदा
- III. कक्षायां ----- मा वद ।
 (अ) उच्चैः (आ) एव (इ) इव (ई) पुरा
- IV. मम सम्पूर्णः परिश्रमः ----- जातः ।
 (अ) मा (आ) उच्चैः (इ) वृथा (ई) अपि
7. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदं अशुद्धं अस्ति शुद्धं पदं चिनुत् । (केवलं प्रश्नत्रयम्) $3 \times 1 = 3$
- I. ते शिष्यौ गुरुचरणौ स्पृशन्ति ।
 (अ) शिष्ये (आ) शिष्याः (इ) शिष्यः (ई) शिष्यकौ
- II. अहं मातापितरौ प्रतिदिनं प्रणमति ।
 (अ) प्रणमामि (आ) प्रणममि (इ) प्रणमन्ति (ई) प्रणमतः
- III. रात्रौ सर्वे निद्रामग्नः आसन् ।
 (अ) निद्रमग्नाः (आ) निद्रामग्नाः (इ) निद्रमनाः (ई) निद्रमग्नः
- IV. मम माता श्वः विद्यालयं आगच्छति ।
 (अ) आगच्छमिष्याति (आ) आगमिष्यति (इ) गमिष्यति (ई) आगम्यन्ते
8. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचित प्रश्ननिर्माणं कुरुत् । (केवलं पञ्च प्रश्नम्) $5 \times 1 = 5$
- I. प्रकृत्याः सन्निधौ विस्तविकं सुखं वियते ।
 (अ) कयाः (आ) कया (इ) कस्य (ई) कस्याः
- II. ग्रामस्य आरक्षी एव चौरः आसीत् ।
 (अ) कः (आ) का (इ) काः (ई) काम्

III.	पुरा त्वया <u>मह्यं</u> व्याघ्रत्रयं दत्तम् । (अ) कम् (आ) कस्मै (इ) क्या (ई) कीदृशः	
IV.	आचारः प्रथमो धर्मः इत्येतां <u>विदुषां</u> वचः । (अ) किम् (आ) कः (इ) काम् (ई) केषाम्	
V.	शतशकटियानं <u>धूमं</u> मुञ्जति । (अ) किम् (आ) कः (इ) काम् (ई) कम्	
VI.	<u>गावः</u> गोभिः सह अनुव्रजन्ति । (अ) के (आ) कः (इ) काः (ई) का	
9.	<u>अधोलिखितपदेषु उचितं अर्थं चित्वा लिखत</u> (केवलं प्रश्नत्रयम्)	4X1=4
I.	मां निजगले बद्ध्वा चल <u>सत्वरम्</u> । (अ) शीघ्रम् (आ) मन्दम् (इ) शनैः (ई) बहिः	
II.	<u>विमूढधीः</u> अपक्वं फलं खादति । (अ) पण्डितः (आ) मूर्खः (इ) सुखम् (ई) देहः	
III.	सः दुर्बलः <u>वलीवर्द्धः</u> भूमौ पपात । (अ) कृषकः (आ) अजः (इ) वृषभः (ई) गजः	
IV.	<u>मयूरः</u> अवदत् अहमेव पक्षीणां राजा इति । (अ) मुकः (आ) अतः (इ) भोगः (ई) अहिभुक्	
V.	वाहनं <u>धूमं</u> मुञ्चति । (अ) अग्निवाहम् (आ) वारिवाहम् (इ) दुखःवाहम् (ई) सुखवाहम्	
10.	<u>उचित विकल्पेभ्यः यथा निर्देशानुसारं चित्वा लिखत</u> (केवलं प्रश्नष्टकम्)	6X1=6
I.	पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विद्याधनं महत् - अत्र विशेषणपदं किम् ? (अ) बाल्ये (आ) पिता (इ) विद्याधनम् (ई) महत्	
II.	कृषकः तं बहुधा पीडयति- अत्र तम् इति पदं कस्मै प्रयुक्तम्? (अ) वृषभाय (आ) इन्द्राया (इ) कृषकाय (ई) सुरभ्यै	

- III. आदेशं प्राप्य उभौ प्राचलताम् - अत्र कर्तृपदं किम् ?
 (अ) प्राप्य (आ) उभौ (इ) आदेशं (ई) अभौ
- IV. सुरभे: अवस्थां दृष्ट्वा सुराधिपः तामपृच्छत् - अत्र क्रियापदं किम् ?
 (अ) पृच्छत् (आ) अपृच्छत् (इ) तामपृच्छत् (ई) दृष्ट्वा
- V. करुणपरो गृही तस्मै आश्रयं प्रायच्छत् - अत्र सर्वनामपदं किम् ?
 (अ) गृही (आ) आश्रयम् (इ) तस्मै (ई) करुणपरः
- VI. व्याघ्रः तथा कृत्वा काननं ययौ - अत्र कर्तृपदं किम् ?
 (अ) व्याघ्रः (आ) काननम् (इ) ययौ (ई) कृत्वा
- VII. वनस्य दृष्यं समीपे एका नदी वहति - अत्र समीपे पदस्य विलोमपदं किम् ?
 (अ) निकटे (आ) अग्रे (इ) दूरे (ई) पार्श्वे

खण्डः:- ख

40

11 अधोलिखित अपठित अनुच्छेदं पठित्वा तदारित प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

सुन्दरराजः राजदेवस्य गृहे उद्योगी आसीत्। सः राजदेवे विशेषविश्वासं प्रदर्शयति स्म।
 राजदेवः सीतारामनामकम् अन्यं कमपि युवकम् उद्योगे नियोजितवान्। तम् उक्तवान् च “सीताराम! सुन्दरराजः दशवर्षाणि यावत् मम गृहे उद्योगित्वेन सहायकः आसीत्, तथापि सः मयि विश्वासं न स्थापितवान्। अत एव सः अत्र उद्योगं परित्यक्तवान्। उद्योगिनः स्वामिनि विश्वासं कुर्युः सदा” इति धारणा। एकदा सीतारामः सुन्दरराजं मिलित्वा अवदत् यत् “भवान् राजदेवगृहे दश वर्षाणि यावत् कार्यं कृतवान् खलु? अतः तत्र कथं व्यवहरणीयम् इति विषये मां किञ्चित् सुस्पष्टं वदतु” इति। “राजदेवः सज्जनः। तद्विषये मया वक्तव्यं किमपि नास्ति। भवान् तत्र कमपि क्लेशं न अनुभविष्यति” इति उक्तवान् सुन्दरराजः। तच्छ्रुत्वा सीतारामः प्रसन्नतया तत्र विश्वस्तः सन् कार्यं कर्तुं प्रारभता उक्तञ्च “विश्वासः फलदायकः महत्सु” इति।

I. एकपेदन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2X1=2

- कस्य गृहे सुन्दरराजः उद्योगी आसीत् ?
- राजदेवः अन्यं कं उद्योगे नियोजितवान् ?
- सीतारामः कथं विश्वस्तः कार्यं कर्तुं आरभत ?

II. एकवाक्येन उत्तरत 2X2=4

- i. सीतारामः सुन्दराजं मिलित्वा किं कथितवान् ?
ii. सुन्दरराजः उद्योगित्वेन कति वर्षाणि राजदेवस्य गृहे आसीत् ?

III. अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत 1

IV. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं चित्वा लिखत 3X1=3

- i. आसीत् - इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?
(अ) सुन्दरराजः (आ) सीतारामः (इ) राजदेवः (ई) विश्वासः
ii. कष्टम् - इत्यर्थं किं पर्यायपदं प्रयुक्तम् ?
(अ) कार्यं (आ) उद्योगं (इ) क्लेशम् (ई) सुखम्
iii. सज्जनः - इति पदस्य विशेष्यपदं किम् ?
(अ) सुन्दरराजः (आ) सीतारामः (इ) राजदेवः (ई) विश्वासः

12. भवान् कृष्णः । भवतः भगिनी भव्या सर्वश्रेष्ठप्रचारकापुरस्कारं प्राप्तवती । तस्याः कृते लिखितं वर्धापनपत्रं पूर्यित्वा पुनः लिखतु सहायतायै मञ्जूषा प्रदत्ता । 10X1/2=5

श्यामनगरम्

i.-----

तिथि: -----

प्रिये भव्ये

ii.----- नमः

अत्र सर्वगतं कुशलं तत्रापि iii.----- । मया दूरदर्शनात् वार्ता श्रुत्वा जातं यत्
भवती संस्कृतक्षेत्रे सर्वश्रेष्ठप्रचारिका इति पुरस्कारं iv. ----- । मम तु शिरः
स्वाभिमानेन v.----- अभवत् । अहं जानामि यत् भवती बाल्यादेव प्रचारकार्ये
संलग्ना । इदानीं ग्रामे ग्रामे संस्कृतसाहित्यस्य प्रचारं vi.----- । भवती भारतीयसंस्कृते:
रक्षणाय बहुपरिश्रमं vii.----- । मम पक्षतः अनेकशः viii.----- । ईश्वरः
भवत्यै बहुशक्तिं ix.----- । यशस्विनी भव ।

गृहे सर्वेभ्यः मम प्रणामाञ्जलिः निवेदनीया ।

भवत्या: सद्गावी अग्रजः

तव X.-----

मञ्जूषा

(कृष्णः, कुर्वन्ती, करोति, अस्तु, वाराणसीतः, लब्तवती, प्रयच्छेत्, समुन्नतम्, सादरम्, सादुवादाः)

13. मञ्जूषायां प्रदत्त शब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पञ्च संस्कृतवाक्यानि लिखत

5×1=5

मञ्जूषा

[नदी, रजकः, क्षालयति, वस्त्राणि, तरति, शुष्यन्ति, शिलापट्टके, पर्वतः, ग्रामे,
गर्दभस्य, पृष्ठे, धृत्वा, नयति, ग्रामीणाः, तम्, अन्नादिक, प्रयच्छन्ति]

14. अधोलिखित आड्गलभाषातः संस्कृत भाषायां अनुवादं कुरुत

5×1=5

- i. Itanagar is the capital of Arunachal Pradesh
- ii. Read the lesson aloud.
- iii. Children want education.
- iv. What is Mukesh doing right now?
- v. The wife of Dushyant was Shakunthala.

15.

अधोलिखित पठित गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

आदेशं प्राप्य उभौ प्राचलताम् । तत्रोपेत्य काषपटले निहितं पटाच्छादितं देहं स्वन्धेन वहन्तौ
न्यायाधिकरणं प्रति प्रस्थितौ । आरक्षी सुपुष्टदेह आसीत् अभियुक्तश्च अतीव कृशकायः ।
भारवतः शवस्य स्वन्धेन वहनं तत्कृते दुष्कृं आसीत् । स भारवेदनया क्रन्दति स्म । तस्य
क्रन्दनं निशम्य मुदित आरक्षी तमुवाच - रे दुष्ट तस्मिन् दिने त्वयाहं चोरितायाः मञ्जूषायाः
ग्रहणाद् वारितः । इदानीं निजकृत्यस्य फलं भुद्धक्ष्व । अस्मिन् चौर्याभियोगे त्वं वर्षत्रयस्य
कारादण्डं लप्स्यसे इति प्रोच्य उच्चैः अहसत् । यथा कथञ्चित् उभौ शवमानीय एकस्मिन्
चत्वरे स्थापितवन्तौ ॥

I.

एकपदेन उत्तरत(केवलं प्रश्नद्वयम्)

2X1/2=1

i.

कः अतीव कृशकायः आसीत्?

ii. किं प्राप्य उभौ प्राचलताम्?

iii. आरक्षी कीदृशः आसीत्?

II.

एकवाक्येन उत्तरत

2X1=2

i. उभौ शवमानीयाः कुत्र स्थापितवन्तौ?

ii. शवस्य वहनं कीदृशं आसीत्?

16.

अधोलिखित पठित पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

आचारः प्रथमो धर्मः इत्येतद् विदुषां वचः ।
तस्माद् रक्षेत् सदाचारं प्राणेभ्योऽपि विशेषतः ॥

I.

एकपदेन उत्तरत

2X1/2=1

i.

मनुष्याणां प्रथमः धर्मः कः ? ii. तस्मात् कं रक्षेत् ?

II.

एकवाक्येन उत्तरत

2X1=2

i. विदुषां वचः किं भवति ? ii. प्राणेभ्योऽपि विशेषतः कस्य रक्षणं कुर्यात् ?

17.

अधोलिखित पठित नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

वानरः - (सगर्वम्) अत एव कथयामि यत् अहमेव योग्यः वनराजपदाय। शीघ्रमेव मम
राज्याभिषेकाय तत्परा: भवन्तु सर्वे वन्यजीवाः।

मयूरः - अरे वानर! तूष्णीं भव, कथं त्वं योग्यः वनराजपदाय? पश्यतु पश्यतु मम शिरसि
राजमुकुटमिव शिखां स्थापयता विधात्रा एवाहं पक्षिराजः कृतः, अतः वने निवसन्तं माम्
वनराजरूपेणापि द्रष्टुं सज्जाः भवन्तु अधुना यतः कथं कोऽप्यन्यः विधातुः निर्णयम् अन्यथा
कर्तुं क्षमः।

I.	<u>एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)</u>	2X1/2=1
i.	कः वनराजपदाय योग्यः इत्यवदत् ?	ii. कस्य शिरसि राजमुकुटमिव शिखा अस्ति ?
iii.	तूष्णीं भव - इति कः अवदत्?	
II.	<u>एकवाक्येन उत्तरत</u>	2X1=2
i.	वानरः सगर्वं किं अवदत् ?	ii. मयूरः स्वविशेषतां अधिकृत्य किं अवदत् ?
18.	<u>अधोदत्त क्षोकस्य अन्वयं पूर्यन्तु</u>	4X1/2=2
I.	त्यक्त्वा धर्मप्रदां वाचं योऽन्युदीरयेत् । परित्यज्य फलं पक्वं भुड्केऽपक्वं विमूढधीः ॥	
	<u>अन्वयः</u>	
	यः (i) ----- वाचं त्यक्त्वा परुषां (वाचम्) (ii) ----- सः(iii) -----	
	पक्वं फलं (iv) ----- अपक्वं फलं भुड्के ।	
19.	<u>अधोलिखित वाक्यानि घटनाक्रमानुसारं पनरिलिखत</u>	8X1/2=4
(i)	प्रत्युपन्नमतिः सा शृगालं आक्षिपन्ती उवाच ।	
(ii)	त्वं व्याघ्रब्रयं आनेतुं प्रतिज्ञा एकमेव आनीतवान् ।	
(iii)	व्याघ्रः व्याघ्रमारी इयमिति मत्वा पलायितः ।	
(iv)	गलबद्धशृगालकः व्याघ्रः पुनः पलायितः ।	
(v)	जम्बुककृतोत्साहः व्याघ्रः पुनः काननम आगच्छत् ।	
(vi)	बुद्धिमती पुत्रद्वयेन उपेता पितृगृहं प्रति चलिता ।	
(vii)	मार्गं सा एकं व्याघ्रं अपश्यत् ।	
(viii)	व्याघ्रं हृष्वा सा पुत्रौ ताडयन्ती उवाच- अधुना एकमेव व्याघ्रं विभज्य भुज्यताम् ।	

End of the Question Paper